

TIMSS, PISA, AGMA VA TALIS XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDAGI ROLI

Ro`ziboyeva Ma`mura Abdunabiyevna

Texnologiya, menejment va kommunikatsiya

Instuti Pedagogika va psixologiya kafedrası p.f.f.h(PhD) dotsent

74mamuraxon@gmail.com

Xoliqulova Husnora Xusanboy qizi

Toshkent texnologiya, menejment va kommunikatsiya

Instuti Boshlang`ich ta`lim yo`nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot ishida TIMSS, PISA, AGMA va TALIS xalqaro baholash dasturlarining ta'lim sifatini oshirishdagi roli va ahamiyati yoritilgan. Xalqaro baholash dasturlari global miqyosda ta'lim tizimlarining samaradorligini o'lchash va taqqoslash uchun ishlab chiqilgan muhim vositalardir. Ular mamlakatlarga o'z ta'lim siyosatlarini tahlil qilish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda xalqaro standartlar bilan solishtirish imkonini beradi. Tadqiqotning asosiy maqsadi xalqaro baholash dasturlarining mohiyatini o'rganish, ularni ta'lim sifatini oshirishga ta'sirini tahlil qilish hamda milliy ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni o'rganish va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ushbu xalqaro dasturlarda ishtirok etish ta'lim sifatini oshirish, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, o'qitish metodlarini takomillashtirish hamda ta'lim tizimini xalqaro standartlarga moslashtirishga xizmat qiladi. Shuningdek, diplom ishida milliy ta'lim tizimini rivojlantirish, o'qituvchilar malakasini oshirish va o'quvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: TIMSS, PISA, AGMA, TALIS, xalqaro baholash, ta'lim sifati, kompetensiyaviy yondashuv, o'quv dasturlari, pedagogik metodlar, ta'lim islohotlari, Singapur ta'lim tizimi, Finlandiya ta'lim tizimi, O'zbekiston.

Abstract: This research examines the role and significance of TIMSS, PISA, AGMA, and TALIS international assessment programs in improving the quality of education. International assessment programs are important tools developed to measure and compare the effectiveness of education systems on a global scale. They enable countries to analyze their education policies, identify strengths and weaknesses, and compare with international standards. The main objective of the study is to examine the essence of international assessment programs, analyze their impact on improving education quality, and develop recommendations for enhancing the national education system. The research methods include comparative analysis, statistical data evaluation, and a systematic approach. The results show that participation in these international programs contributes to improving education quality, modernizing curricula, enhancing teaching methods, and aligning the education system with international standards. In addition, the thesis provides practical recommendations aimed at improving the national education system, enhancing teacher qualifications, and developing students' competencies.

Keywords: TIMSS, PISA, AGMA, TALIS, international assessment, education quality, competency-based approach, curricula, pedagogical methods, education reforms, Singapore education system, Finland education system, Uzbekistan.

Xalqaro ta'lim baholash dasturlari global miqyosda ta'lim tizimlarining samaradorligini o'lchash va taqqoslash uchun ishlab chiqilgan muhim vositalardir. Ular mamlakatlarga o'z ta'lim siyosatlarini tahlil qilish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda xalqaro standartlar bilan solishtirish imkonini beradi. Standartlashtirilgan yondashuv orqali turli mamlakatlardagi o'quvchilarning bir xil

mezonlar asosida baholanishi natijalarni ishonchli tarzda taqqoslash imkonini yaratadi.

TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) dasturi IEA tomonidan muvofiqlashtiriladi va har to'rt yilda bir marta o'tkaziladi. Baholash 4- va 8-sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy fanlar bo'yicha bilim darajasini aniqlashga qaratilgan. Mazmun sohalari sonlar, algebra, geometriya, biologiya, fizika va kimyoni qamrab oladi. Kognitiv sohalar uch pog'onada baholanadi: bilish, qo'llash va fikrlash. Metodologik asosda Item Response Theory (IRT) va ikki bosqichli tasodifiy tanlash usuli qo'llaniladi.

PISA (Programme for International Student Assessment) dasturi OECD tomonidan boshqariladi va har uch yilda bir marta o'tkaziladi. Dastur 15 yoshli o'quvchilarning funksional savodxonligini baholaydi. Asosiy yo'nalishlar o'qish, matematika va tabiiy-ilmiy savodxonlikdan iborat. PISA an'anaviy bilimlarni emas, bilimlarni hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini tekshiradi. Bu kompetensiyaviy yondashuvning namunasi hisoblanadi.

TALIS (Teaching and Learning International Survey) dasturi o'qituvchilar va maktab rahbarlarining kasbiy faoliyatini o'rganishga qaratilgan. Dastur ish sharoiti, pedagogik metodlar, kasbiy rivojlanish va ta'lim muhitini tahlil qiladi. AGMA dasturi esa analitik fikrlash, kreativ yondashuv va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini baholaydi. Raqamli texnologiyalar va interaktiv metodlardan keng foydalaniladi.

TIMSS va PISA o'rtasidagi asosiy farq baholash falsafasida yotadi. TIMSS o'quv dasturiga asoslangan bilimlarni tekshiradi va 'nimani bilishadi' savoliga javob beradi. PISA esa real hayotiy vaziyatlarda bilimlarni qo'llash savodxonligini aniqlaydi va 'bilganlarini qanday qo'llay olishadi' savoliga javob beradi. TIMSS natijalari o'quv dasturlarini takomillashtirish uchun, PISA natijalari esa ta'lim tizimining umumiy samaradorligi va kelajakdagi hayotga tayyorlikni baholash uchun ishlatiladi.

Singapur va Finlandiya ta'lim tizimlari xalqaro reytinglarida doimo yuqori o'rinlarni egallaydi. Singapurda kompetensiyaviy yondashuv, qat'iy intizom va amaliy bilimlarga asoslangan metodlar qo'llaniladi. O'qituvchilar malakasini oshirish tizimi rivojlangan, innovatsion pedagogik texnologiyalar keng joriy etilgan. Finlandiyada o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim, ijodiy fikrlash va erkin muhit yaratilgan. O'qituvchi kasbi nufuzli hisoblanadi va yuqori malaka asosida saralab olinadi. Har ikkala davlat tajribasi zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishda muhim namuna bo'lib xizmat qiladi.

Xalqaro baholash dasturlarining zamonaviy ahamiyati bir necha jihatdan namoyon bo'ladi. Birinchidan, ular milliy ta'lim tizimining xalqaro miqyosdagi o'rnini aniqlash uchun muhim mezon vazifasini o'taydi. Ikkinchidan, ta'limdagi tengsizliklarni aniqlashga yordam beradi. Uchinchidan, o'quv dasturlarini takomillashtirish va pedagogik amaliyotlarni yangilashga bevosita ta'sir ko'rsatadi. To'rtinchidan, mamlakatlarning global iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekiston ta'lim tizimida xalqaro baholash dasturlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. 2018-yilda Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi tashkil etildi. 2019-yilda Prezident farmoni bilan 2030-yilga qadar PISA reytingida dunyoning eng yaxshi 30 ta davlati qatoriga kirish maqsadi belgilandi. 'Stesting' loyihasi doirasida elektron platforma yaratilib, 2,6 milliondan ortiq o'quvchi ro'yxatdan o'tgan. UNICEF ham O'zbekistonning bu boradagi sa'y-harakatlarini qo'llab-quvvatlamogda.

Xulosa

TIMSS, PISA, AGMA va TALIS kabi xalqaro baholash dasturlari ta'lim sifatini ob'ektiv baholash, milliy tizimlarni takomillashtirish va global standartlarga moslashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ular ta'lim siyosatini samarali yo'naltirish, ilg'or tajribalarni o'rganish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash imkonini beradi. O'zbekistonning ushbu dasturlarda faol ishtiroki milliy ta'lim

tizimini rivojlantirish va xalqaro maydonda o'z o'rnini mustahkamlash strategiyasining ajralmas qismidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. TIMSS 2019 International Results in Mathematics and Science. IEA, 2020.
2. PISA 2018 Results. OECD Publishing, Paris, 2019.
3. TALIS 2018 Results. OECD Publishing, Paris, 2019.
4. Schleicher A. Unlocking the world's best education. OECD, 2018.
5. Berliner D.C. Educational assessment and policy. American Educational Research Journal,